

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Omstart för konkursstämplad: För en politik som ger en andra chans – Att genomföra Lissabonprogrammet för tillväxt och sysselsättning"

KOM(2007) 584 slutlig

(2008/C 224/05)

Den 5 oktober 2007 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Omstart för konkursstämplad: För en politik som ger en andra chans – Att genomföra Lissabonprogrammet för tillväxt och sysselsättning"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 6 maj 2008. Föredragande var **Peter Morgan**.

Vid sin 445:e plenarsession den 28–29 maj 2008 (sammanträdet den 29 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 70 röster för och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommissionen har sedan 2001 behandlat de negativa effekterna av konkurser. Mer specifikt har den pekat på behovet av att förbättra konkursförfaranden. Eftersom kommissionen har begränsad behörighet på detta område har den inriktat sig på att samla in uppgifter om rättsliga och sociala effekter av konkurser, att hjälpa till med att hitta och sprida bra metoder samt att ta fram varningsverktyg som genom tidig upptäckt kan reducera konkursstigmat.

1.2 EESK stöder kommissionens betoning av att man måste få bort den negativa bilden av den som gjort konkurs. Bra nationella ramvillkor för företagande är avgörande om man ska lyckas dra full nytta av EU:s entreprenörskapspotential och skapa dynamiska företag. Att samhället visar uppskattning för framgångsrikt företagande är oerhört viktigt och bör gå hand i hand med en politik som främjar en andra chans för företagare som har gått i konkurs.

1.3 Kommissionen har rätt i att start, tillväxt och avveckling av företag är naturliga företeelser i en marknadsekonomi. Kommissionen framhåller helt riktigt att den allmänna brist på uppskattning och förståelse som vårt samhälle har för företagande också omfattar en bristande förståelse för att felsatsningar eller konkurser är en normal del av ekonomisk utveckling och utgör en chans till nystart. EU måste ändra sitt sätt att tänka. Ju mer en tidigare konkursdrabbad person ses som misslyckad, desto större risk att en ny satsning havererar, och denna risk smittar av sig till alla som berörs av företagets verksamhet.

1.4 I amerikansk lag försöker man skapa balans mellan låntagare, långgivare och samhället i stort. EESK anser att medlemsstaterna bör anta lagar som verkar för samma balans. Obestånd och obetalda skulder kan skapa enorma svårigheter för långgivarna och leda till att de i sin tur kommer på obestånd. Att lyfta ut en skuld ur ett företag för att ge det en andra chans kan vara mycket orättvist mot långgivarna. Insolvenslagstiftningen måste skapa rätt balans.

1.5 Ur samhällsynpunkt kan det bästa vara att behålla hela eller en del av företaget i verksamhet. Om företaget har möjligheter att överleva kommer alla berörda att gagnas och om ett företag på obestånd kan räddas av en konkursförvaltare slipper de anställda förlora sina anställningar. Om en konkursdrabbad företagare startar ny verksamhet skapar han också ny sysselsättning. Båda dessa sätt att skapa fortsatt sysselsättning gagnar helt klart samhället i stort.

1.6 Det många finns sätt för ett företag att gå omkull, även om företagaren har de bästa avsikter. Vid starten av företaget är det kanske inte möjligt att omgående skapa ett livskraftigt företag. Efter starten kan en bristfällig affärsmodell innebära att företaget inte har någon framtid. Å andra sidan kan företag med möjligheter att överleva ändå misslyckas på grund av företagarnas misstag eller orsaker som de inte har någon kontroll över. Sådana företag kan och bör räddas av konkursförvaltare så att de flesta jobben räddas.

1.7 Det är viktigt att skilja mellan företaget och ägarna. Ägarna kan gå i konkurs, samtidigt som en konkursförvaltare räddar företaget och de anställda. När ett företag går omkull är det mycket möjligt att även företagarna går i konkurs på grund av de bankgarantier de har fått ställa, även om deras personliga handlande inte varit bedrägligt på något sätt. Det är dessa hederliga företagare som kommissionen vill värna om. När de har skapat ett sunt företag och sedan misslyckas på grund av bristande erfarenhet eller otur så förtjänar de en andra chans. Ekonomin behöver deras kunskaper. Andra, som misslyckas på grund av inkompetens och avsaknad av visioner, har förmodligen lite att tillföra ekonomin, även om de kan hitta finansierare. Det är inte alla konkursdrabbade företagare som förtjänar en andra chans.

1.8 Kommissionens initiativ har bidragit till att sätta igång reformer i hela EU. Många medlemsstater har redan låtit sig inspireras av bra metoder och erfarenheter som samlats in på EU-nivå. Omkring en tredjedel av medlemsstaterna har lagt fram förslag till ändring av den nationella lagstiftningen om insolvens. Nästan hälften av EU-länderna har emellertid ännu inte inlett detta arbete. Även om kommissionen endast har begränsade befogenheter på detta politikområde uppmanar EESK den att använda alla medel som står till dess förfogande för att se till att medlemsstaternas finansministrar agerar. Enligt EESK:s uppfattning görs det alldeles för små framsteg i medlemsstaterna.

1.9 EESK ställer sig förbehållslöst bakom alla synpunkter i meddelandet när det gäller insolvensrätten, med reservation för detaljerna i de lagar som tillkommit på senaste tiden. Dessa gäller formellt erkännande av hederliga konkurser, tidig skuldavskrivning samt färre regler om restriktioner, utestängning och näringsförbud med snabbare förfaranden. Målsättningen på medellång sikt bör vara att ett förfarande inte ska ta längre tid än tolv månader.

1.10 EESK anser att det är absolut nödvändigt att alla medlemsstater slutför översynen av sin insolvenslagstiftning så snart det bara är möjligt. Förutom ändringar av lagstiftningen är det mycket viktigt att konkurser kommer upp till behandling i rätten så snart som möjligt. Processen måste vara välorganiserad. Dessa förändringar är själva kärnan i programmet för en andra chans.

1.11 Aktivt stöd till konkurshotade företag är det andra budskapet i meddelandet. Det är i sig inte en del av programmet för en andra chans. I stället är det ett program som utformats för att undvika konkurs och bevara verksamheten och jobben. I avsnitt 4 ges ett antal exempel på företagskonkurser som skulle ha kunnat undvikas. Syftet med meddelandet är i detta avseende att motverka konkurser som kan undvikas genom ett system för tidig varning, tillfällig finansiering och rådgivning.

1.12 Detta program är inte särskilt praktiskt för det stora flertalet små och medelstora företag eftersom det finns få meka-

nismer för att på ett tidigt stadium identifiera konkurshotade företag bland de tiotusentals små och medelstora företag som finns i varje medlemsstat. Men medlemsstaterna uppmanas ändå att göra det bästa av de möjligheter som finns, t.ex. som att i Frankrike använda sig av mervärdesskattemyndigheterna för att få en tidig varning om eventuella betalningsproblem i ett företag. Kommissionen menar att stödåtgärderna bör inriktas på konkursförebyggande insatser, sakkunnig rådgivning och ingripande i rätt tid. Problemen uppstår då företagsledarna inte inser att deras företag är konkurshotade. Medlemsstaternas regeringar kommer att behöva samarbeta med revisorskåren och stödorganisationer för små och medelstora företag för att ta fram aktiva åtgärder som passar deras egen företagskultur.

1.13 Det står klart att den viktigaste rekommendationen i meddelandet är ändringen av insolvenslagstiftningen. Detta är en nyckelåtgärd som är en förutsättning för att programmet för en andra chans ska komma igång.

1.14 En del av de mindre långtgående rekommendationerna i meddelandet kan genomföras utan att insolvenslagstiftningen ändras. När lagstiftningen har ändrats kan man genomföra de mindre omfattande åtgärder som kommissionen föreslår. Utan förändringar av insolvenslagstiftningen kommer huvudpunkten i kommissionens meddelande att gå förlorad.

1.15 EESK anser att varje medlemsstat bör reagera på meddelandet genom att införa förslagen i det i sina nationella handlingsplaner för Lissabonstrategin (enligt riktlinje nummer 15).

2. Inledning

2.1 Kommissionen har sedan 2001 behandlat de negativa effekterna av konkurser. Mer specifikt har den pekat på behovet av att förbättra konkursförfaranden. Eftersom kommissionen har begränsad behörighet på detta område har den inriktat sig på att samla in uppgifter om rättsliga och sociala effekter av konkurser, att hjälpa till med att hitta och sprida bra metoder samt att ta fram varningsverktyg som genom tidig upptäckt kan reducera konkursstigmat.

2.2 Detta har bidragit till att sätta igång reformer i hela EU. Många medlemsstater har redan låtit sig inspireras av bra metoder och erfarenheter som samlats in på EU-nivå. Omkring en tredjedel av medlemsstaterna har lagt fram förslag till ändring av den nationella lagstiftningen om insolvens. Nästan hälften av EU-länderna har emellertid ännu inte börjat. Även om kommissionen endast har begränsade befogenheter på detta politikområde uppmanar EESK den att använda alla medel som står till dess förfogande för att se till att medlemsstaternas finansministrar agerar. Enligt EESK:s uppfattning görs det alldeles för små framsteg i medlemsstaterna.

Tabell A: Nuläge i medlemsstaterna

J	Åtgärden finns	()	Åtgärden planeras/finns delvis	N	Åtgärden finns inte						
	Information/utbildning	Övergripande strategi	Offentlighet för domstolsbeslut om hederligt avslut	Minskade restriktioner etc.	Bättre rättslig behandling för hederliga konkurser	Kort skuldavskrivningsperiod och/eller skuldsanering	Förenklade förfaranden	Uppmuntra stödinsatser	Framja kontakter	Diskussioner inom finanssektorn	Total J + ()
Belgien	N	N	()	()	J	()	N	N	N	N	4
Bulgarien	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Tjeckien	N	N	N	N	N	N	()	N	N	N	1
Danmark	N	N	N	J	()	J	()	N	N	N	4
Tyskland	()	N	N	J	J	()	N	N	N	N	4
Estland	N	N	N	N	N	()	()	N	N	N	2
Irland	N	N	N	N	N	J	J	N	N	N	2
Grekland	N	N	N	J	()	()	J	N	N	N	4
Spanien	N	N	N	N	J	J	J	N	N	N	3
Frankrike	N	N	N	N	()	N	J	N	()	N	3
Italien	N	N	N	J	J	()	()	N	N	N	4
Cypern	N	N	()	()	N	()	()	N	N	N	4
Lettland	N	N	N	N	N	N	()	N	N	N	1
Litauen	N	N	N	J	()	J	()	N	N	N	4
Luxemburg	N	N	N	N	N	N	N	J	N	N	1
Ungern	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Malta	N	N	N	()	()	N	N	N	N	N	2
Nederländerna	()	N	N	N	()	()	N	N	N	()	4
Österrike	N	()	N	()	()	()	J	()	()	N	7

	Information/utbildning	Övergripande strategi	Offentlighet för domstolsbeslut om hederligt avslut	Minskade restriktioner etc.	Bättre rättslig behandling för hederliga konkurser	Kort skuldavskrivningsperiod och/eller skuldsanering	Förenklade förfaranden	Uppmuntra stödsatser	Främja kontakter	Diskussioner inom finanssektorn	Totalt J + (J)
Polen	N	N	N	N	(J)	(J)	J	N	N	N	3
Portugal	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Rumänien	N	N	N	(J)	(J)	N	J	N	N	N	3
Slovenien	N	N	N	N	N	(J)	N	N	N	N	1
Slovakien	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Finland	N	N	N	J	N	(J)	J	J	N	N	4
Sverige	N	N	N	N	J	(J)	J	N	N	N	3
Storbritannien	N	N	J	J	J	J	J	N	N	N	5
Totalt J+(J)	2	1	3	12	15	17	17	3	2	1	
USA	N	N	N	J	(J)	J	J	N	N	N	4

2.3 Tabell A är tagen från kommissionens meddelande. Fjärde till sjätte kolumnen rör reformer av insolvenslagar. Det framgår tydligt att medlemsstaterna är mycket aktiva när det gäller att lagstifta, men det är mycket få länder som har börjat tillämpa de reviderade lagarna. Om totalsiffrorna under kolumnerna avsåg gällande lagstiftning, så skulle de inte vara 12 – 15 – 17 – 17, utan snarare 6 – 6 – 5 – 10. Detta är ett dåligt resultat för 27 medlemsstater. Senfärdiga insatser, eller inga insatser alls, skadar utan tvivel företagarakiviteten i medlemsstaterna, eftersom riskerna för att misslyckas är ett viktigt hinder för företagande till dess att de nödvändiga förändringarna av lagstiftningen har gjorts.

2.4 Något annat man kan utläsa av tabellen är att de sex kolumner som omger kolumnerna som rör lagstiftning är mer eller mindre tomma på J:n. Detta är tämligen förvånande eftersom man skulle kunna vidta de andra mindre omfattande åtgärderna, även om insolvenslagstiftningen inte har ändrats i de flesta medlemsstaterna.

2.5 För att få något att jämföra med har EESK bett kommissionen att lägga fram uppgifter för USA som motsvarar uppgif-

terna per medlemsstat i tabellen. Följande är en förklaring av de amerikanska uppgifterna:

— Minskade restriktioner – J. I USA förekommer inte någon av de vanligaste restriktionerna inom EU (dvs. hindra en konkursdrabbad från att bli chef för ett företag, hindra en konkursdrabbad från att bli styrelsemedlem och begränsa krediter för en konkursdrabbad). I avsnitt 525 av den amerikanska konkurslagstiftningen står det t.o.m. att personer inte får diskrimineras endast på grund av att de befinner sig i konkurs eller har avslutat en konkurs.

— Bättre rättslig behandling – (J). Precis som i flera EU-länder beviljas ingen skuldavskrivning om det förekommit olämpligt agerande, oegentligheter m.m. Det finns ingen annan "bättre behandling".

— Kort skuldavskrivningsperiod – J. Det finns ingen fastställd tidsperiod under vilken man fortfarande betraktas som i konkurs innan konkursen är avslutad.

— Förenklade förfaranden – J. Den vanligaste formen av konkursförfarande för enskilda personer är kapitel 7 som handlar om likvidation och konkurs. I allmänhet tar förfarandet 3–4 månader att slutföra. Som en garanti mot upprepade konkursansökningar kan inte kapitel 7 användas av en person som använt det en gång tidigare under de föregående sex åren.

2.6 Den amerikanska lagen ger uttryck för ett helt annorlunda sätt att tänka än det som råder i de flesta, om dock inte alla, medlemsstater. Nuvarande lagstiftning i de flesta medlemsstaterna visar på bristande insikt i frågan. Den tid som ägnas åt att ändra konkurslagstiftningen visar – på talspråk – att EU helt enkelt inte "hajar". Ett förändrat tänkesätt kommer att göra att nya lagar införs i snabbare takt. Utan en sådan förändring kommer dessutom aldrig de mindre omfattande åtgärderna att vidtas.

2.7 På 1800-talet var en konkurs så stigmatiserande att många misslyckade företagare begick självmord. Även om det inte sker lika många självmord på 2000-talet så är en konkurs fortfarande en social stämpling. EU-medborgarna måste se företagarnas verksamhet som meningsfull, även när de misslyckas. Det är omöjligt att inte göra vissa misstag. Lite mindre än tre fjärdedelar (73,0 %) av de 931 435 företag som startades 1998 i Spanien, Finland, Italien, Luxemburg, Sverige och Storbritannien överlevde de första två åren. Något mindre än hälften (49,1 %) av samma företag överlevde i fem år, fram till 2003.

2.8 Kommissionen har rätt i att start, tillväxt och avveckling av företag är naturliga företeelser i en marknadsekonomi. Kommissionen framhåller helt riktigt att den allmänna brist på uppskattning och förståelse som vårt samhälle har för företagande också omfattar en bristande förståelse för att felsatsningar eller konkurser är en normal del av ekonomisk utveckling och utgör en chans till nystart. EU måste ändra sitt sätt att tänka. Ju mer en tidigare konkursdrabbad person ses som misslyckad, desto större risk att en ny satsning havererar, och denna risk smittar av sig till alla som berörs av företagets verksamhet.

2.9 I amerikansk lag försöker man skapa balans mellan låntagare, långgivare och samhället i stort. EESK anser att medlemsstaterna bör anta lagar som verkar för samma balans. Såsom beskrivs i avsnitt 4 ovan kan obestånd och obetalda skulder skapa enorma svårigheter för långgivare och leda till att de i sin tur kommer på obestånd. Att lyfta ut en skuld ur ett företag för att ge det en andra chans kan vara mycket orättvist mot långivarna. Insolvenslagstiftningen måste skapa rätt balans.

2.10 Ur samhällssynpunkt kan det bästa vara att behålla hela eller en del av företaget i verksamhet. Om företaget har möjligheter att överleva gynnas alla berörda parter av detta.

2.11 De anställdas intressen tas tillvara på en mängd sätt. I fall av obestånd har medlemsstaterna genomfört direktivet om insolvens, som garanterar betalning till arbetskraften. Om ett företag på obestånd kan räddas av en konkursförvaltare kan de anställda ha kvar sina anställningar. Om en konkursdrabbad företagare startar ny verksamhet skapar han också ny sysselsättning. Båda dessa sätt att skapa fortsatt sysselsättning gagnar helt klart samhället i stort.

3. Sammanfattning av kommissionens meddelande

3.1 Image, utbildning och massmedia

3.1.1 Det första man bör göra för att hantera de negativa effekterna av en konkurs är att diskutera saken offentligt. Allmänheten i EU uppfattar ofta en konkurs som något brottsligt, oberoende av omständigheterna. Massmedia kan spela en positiv roll genom att ta tag i dessa missuppfattningar. Följande lärdomar kan dras:

- Fördelarna med omstart bör framhåvas i informationskampanjer och utbildningsprogram, nämligen att flera försök är uttryck för en normal inlärningsprocess, informationsinhämtning och upptäckter.
- Massmedia kan hjälpa till att hålla isär konkurs och bedrägeri samt sprida information om fördelarna med omstart och på så sätt förbättra allmänhetens bild av omstartande företagare och lyfta fram värdet av deras erfarenheter.
- Fortsatt diskussion av frågan med alla berörda aktörer kan hjälpa till att klarlägga alla aspekterna på den negativa stämpel som följer med konkurs.

3.2 Insolvensrättens betydelse

3.2.1 Lagen underlättar inte nödvändigtvis nystarter efter konkurs. I många länder behandlas alla på samma sätt av insolvensrätten oavsett om konkursen är brottslig eller beror på slarv eller om varken ägaren eller ledningen synbarligen har gjort något fel, det vill säga konkursen är hederlig och saknar ont uppsåt.

3.2.2 Det finns många bestämmelser om restriktioner, utestängning och näringsförbud för den drabbade som existerar bara för att det rör sig om ett konkursförfarande. Detta onyanserade synsätt tar ingen hänsyn till riskerna i dagligt affärliv och vilar på föreställningen att en företagare som gjort konkurs är

någon som samhället inte kan lita på. Det krävs att synsättet på insolvensrätt ändras radikalt i EU. Följande huvudpunkter lyfts fram:

- a) Det är viktigt att skapa rätt ramverk, nämligen ett som både skyddar alla inblandade på tillfredsställande sätt och ger företagaren rätt att misslyckas och starta om. Insolvenslagstiftningen bör innefatta en tydlig distinktion mellan hederliga och ohederliga konkurser.
- b) Företagare som gör konkurs utan att ha begått något fel bör kunna få ett domstolsbeslut på att de är hederliga och oantastliga. Beslutet bör offentliggöras.
- c) Insolvensrätten bör tillåta tidig skuldavskrivning på bestämda villkor.
- d) Näringsförbud och liknande påföljder bör inskränkas.
- e) De rättsliga förfarandena bör bli enklare och snabbare, så att så mycket som möjligt av tillgångarna i konkursboet blir kvar till omallokering. Den rättsliga behandlingen bör inte ta mer än ett år.

3.3 Aktivt stöd till konkurshotade företag

3.3.1 Rädslan för att bli konkursstämplad är en orsak till att många små och medelstora företag i ekonomisk kris döljer problemen tills det är för sent. Insatser i tid är avgörande för att undvika konkurs och en räddning är många gånger bättre än avveckling. De största problemen är följande:

- a) Fallen av insolvens kan inte helt avskaffas, men stöd i ett tidigt skede till bärkraftiga företag kan bidra till att hålla antalet nere på en miniminivå. Stödåtgärderna bör inriktas på konkursförebyggande insatser, sakkunnig rådgivning och ingripande i rätt tid.
- b) Det är viktigt att stödåtgärderna är lättillgängliga, eftersom konkurshotade företag inte har råd med dyr rådgivning.
- c) De möjligheter till nätverkande som erbjuds genom EU och europeiska företagarorganisationer bör utnyttjas.
- d) Insolvenslagstiftning bör tillåta rekonstruktion och räddning, och bör inte vara enbart inriktad på avveckling.

3.4 Aktivt stöd till omstartare

3.4.1 De viktigaste svårigheterna entreprenörer ställs inför när de startar om – kapital, kompetens och moraliskt stöd –

angrips inte tillräckligt väl genom offentliga stödåtgärder. Allmänt sett försvåras omstarter av resursbrist, särskilt kapital. Följande lärdomar kan dras:

- a) Berörda myndigheter bör ge tillräckliga ekonomiska anslag till omstarter genom att avlägsna hinder i statliga stödordningar för företagsnybildning.
- b) Banker och finansinstitut bör ompröva sin mycket försiktiga inställning till omstartare, vilken ofta grundas på negativa kreditvärderingar. Kommissionen planerar att föra upp frågan på dagordningen för rundabordssamtalen mellan banker och små och medelstora företag.
- c) EU-länderna bör se till att hederliga företagare som gjort konkurs inte förekommer på listor som begränsar kreditgivningen.
- d) De som är ansvariga för upphandling i den offentliga sektorn bör vara medvetna om att upphandlingsdirektiven inte tillåter att hederliga företagare med en konkurs bakom sig missgynnas.
- e) Lämpligt psykologiskt och tekniskt stöd samt särskild utbildning och fadderskap bör finnas för omstartare.
- f) Berörda myndigheter bör underlätta kontakter mellan potentiella omstartare och kunder, samarbetspartner och penning-placerare för att tillgodose omstartarens behov.

3.5 Sammanfattningsvis är bra nationella ramvillkor för företagande avgörande om man ska lyckas dra full nytta av EU:s entreprenörspotential och skapa dynamiska företag. Att samhället visar uppskattning för framgångsrikt företagande är oerhört viktigt och bör gå hand i hand med en politik som främjar en andra chans för företagare som har gått i konkurs.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK stöder kommissionens betoning av att man måste få bort den negativa bilden av den som gjort konkurs. Kommissionen har rätt i att start, tillväxt och avveckling av företag är naturliga företeelser i en marknadsekonomi. Kommissionen framhåller helt riktigt att den allmänna brist på uppskattning och förståelse som vårt samhälle har för företagande också omfattar en bristande förståelse för att felsatsningar eller konkurser är en normal del av ekonomisk utveckling och utgör en chans till nystart.

4.2 Trots detta anser EESK att delar av meddelandet inte verkar särskilt trovärdiga, även om mycket av den information som finns där är av stor vikt. Kommissionens reservationer framgår under olika punkter i avsnitten 4 och 5 i yttrandet.

4.3 Syftet och målet med företagande är att skapa ett företag som är lönsamt och har tillväxtpotential. Entreprenörer skapar nytt för att tillgodose kunders behov, som antingen inte tillgodoses eller som inte tillgodoses på ett optimalt sätt.

4.4 En entreprenör kan upptäcka en affärsmöjlighet. Till exempel såg en Londonbaserad företagare möjligheten att starta ett import/exportföretag med handel mellan Storbritannien och Indien, genom att uppfylla behov i båda länderna. Det fyllde en lucka på marknaden. Andra företagare tillmötesgår behoven på marknaden t.ex. genom att öppna restauranger eller frisersalonger i områden med få sådana företag.

4.5 Amazon är ett utmärkt exempel på hur behoven kan tillgodoses på ett effektivare sätt. Bokhandlar finns kvar för dem som har tid och lust att gå runt och titta. Amazon tillgodoser behoven hos en annan del av den bökköpande allmänheten.

4.6 Vissa entreprenörer startar företag för att utnyttja vetenskapliga och tekniska framsteg. Sådana företag är ofta avknoppningar från universitet, forskningsinstitut eller vetenskapsbaserade företag. Fyra professorer vid London University har grundat ett företag med inriktning på bildanalystjänster och använder egen programvara för att förbättra mätningen av den terapeutiska effekten av läkemedel under utveckling. Äganderätten till programmen är grundläggande i detta företag. En av professorerna har blivit utnämnd till VD och han håller på att försöka uttröna om han är en entreprenör eller inte.

4.7 För att lyckas behöver entreprenören framför allt tre saker. För det första måste han eller hon ha tillräckliga kunskaper eller erfarenheter för att korrekt bedöma marknadspotentialen och det kunnande som krävs för att förverkliga företagsidén, oavsett om det gäller en ny restaurang, resetjänst på Internet eller genombrott i tillämpningen av forskningsresultat. Det första steget i varje företag är att bevisa att projektet är genomförbart. Det innebär att man utvecklar en produkt eller tjänst på ett sådant sätt att kunder är villiga att betala det pris som krävs för att företaget ska gå med vinst och vara bärkraftigt. Många potentiella företagare misslyckas på denna punkt. Några kan lära av sina misstag och starta på nytt. Andra lär sig aldrig.

4.8 Det andra kravet är finansiering. Vissa nystartade företag är redan från början tillräckligt attraktiva för riskkapitalister. De flesta riskkapitalister går inte in förrän företagaren har förverkligat sin idé. Vi har i dag den riskkapitalordning som EIB föreslagit, men även dess möjligheter kommer att vara begränsade. Finansiering betalas oftast ut i delbelopp eller i omgångar.

Om den första finansieringsfasen går bra är det mycket lättare att få ytterligare finansiering.

4.9 Oftast kommer finansieringen till nystartade företag från familj och vänner. Banklån finns att tillgå, men bankerna kräver säkerheter. Om företaget inte har några tillgångar tar bankerna entreprenörernas tillgångar som säkerhet. För entreprenören, familjen och vännerna är den avgörande punkten om de måste ställa personliga säkerheter. Dessa säkerheter är oftast giltiga även efter själva startfasen eftersom privata företag i allmänhet måste förlita sig på banklån tills företaget kan børsintroduceras. Om banken tar säkerheterna i anspråk kan företagaren tvingas gå från hus och hem. Under sådana omständigheter kan skyldigheter i fråga om skatter och sociala avgifter förvärra situationen ytterligare.

4.10 I kommitténs yttrande om skattelättnader till förmån för forskning och utveckling⁽¹⁾ uppmuntrar kommittén medlemsstaterna att bevilja skattelättnader till enskilda personer som investerar i nystartade företag. Sådana skattelättnader skulle helt klart kunna göra det lättare för företagare att finansiera ny verksamhet.

4.11 Efter startfasen är företagaren beroende av en tredje framgångskomponent – en lönsam affärsmodell. Detta är nyckeln till att utöka verksamheten. Modellen är beroende av en rad förhållanden som utgör företagets centrala element. Försäljning minus produktkostnader ger en bruttovinst som efter avdraget för omkostnader ger en vinst före skatt som räcker till betalning av räntor och amorteringar på banklån. Om en affärsmodell inte fungerar eller om ledningen saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs för att hantera försäljningen och få företaget bärkraftigt då riskerar de som har ställt säkerheterna till banken att gå i konkurs. En sådan konkurs kan vara mycket lärorik. Om företagaren har förstått affärsmodellens förutsättningar så kan det finnas utrymme för en nystart.

4.12 Affärsmodeller som tidigare har varit framgångsrika hotas alltid av förändringar när det gäller personal, kunder, marknader, teknik och konkurrenter. Efter en lyckad etableringsfas kommer företagaren fortlöpande att utmanas av förändringar, framför allt inom företag i tekniksektorn. Företagare som inte kan hantera förändringar kan dra lärdom av sina erfarenheter. Andra, i synnerhet andra eller tredje generationens ägare, kanske inte gör det.

4.13 Framgången för affärsmodellen beror huvudsakligen på entreprenören och dennes medarbetare. Framför allt är kunskaper i ekonomistyrning en grundförutsättning. Ett välmående företag kan bli för framgångsrikt och ta på sig för stora beställningar så att det inte längre kan betala sina fakturor. I sådant fall kan företaget försättas i konkurs av fordringsägarna. Sådana företag har goda förutsättningar att starta på nytt.

⁽¹⁾ EUT C 10, 15.1.2008.

4.14 En annan ekonomisk fälla kan uppstå när en stor kund ställer in sina betalningar och inte kan betala sina skulder, vilket innebär att företagaren inte kan betala sina räkningar. Banken kan då begära utmätning. Enligt kommissionens statistik förorsakas en av fyra konkurser av försenade betalningar. Även i sådana fall kan en omstart vara möjlig. Sårbarheten för små och unga företag är väl erkänd både av medlemsstaternas regeringar och kommissionen. Frågan tas upp i direktivet om sena betalningar och kommer att behandlas igen i den kommande lagstiftningen om småföretag.

4.15 En del företag misslyckas utan egen förskyllan av anledningar som inte hade kunnat förutses, t.ex. konsekvenserna av händelserna den 11 september eller påverkan av extrema väderförhållanden. Likväl hade man med lite förutseende kunnat lindra följderna genom försäkringar. Därför uppmanas organisationer som stöder små företag att presentera de fördelar som dessa försiktighetsåtgärder kan innebära för företagare.

4.16 Sammanfattningsvis finns det många sätt för ett företag att gå omkull, även om företagaren har de bästa avsikter. Vid starten av företaget är det kanske inte möjligt att omgående skapa ett livskraftigt företag. Efter starten kan en bristfällig affärsmodell innebära att företaget inte har någon framtid. Å andra sidan kan företag med möjligheter att överleva ändå misslyckas på grund av företagarnas misstag eller orsaker som de inte har någon kontroll över. Sådana företag kan och bör räddas av konkursförvaltare så att de flesta jobben räddas.

4.17 Det är viktigt att skilja mellan företaget och ägarna. Ägarna kan gå i konkurs, samtidigt som en konkursförvaltare räddar företaget och de anställda. När ett företag går omkull är det mycket möjligt att även företagarna går i konkurs på grund av de bankgarantier de har fått ställa, även om deras personliga handlande inte varit bedrägligt på något sätt. Det är dessa hederliga företagare som kommissionen vill värna om. Andra, som misslyckas på grund av inkompetens och avsaknad av visioner, har förmodligen lite att tillföra ekonomin, även om de kan hitta finansierare. Det är inte alla konkursdrabbade företagare som förtjänar en andra chans.

5. Särskilda kommentarer

5.1 *Image, utbildning och massmedia*

5.1.1 Det starkaste budskapet som medlemsstaternas regeringar kan förmedla till allmänheten bygger tveklöst på ändringarna av insolvenslagstiftningen. När lagen tydligt uppmanar en andra chans för företagaren kommer det att avspeglas i mediernas nyhetsförmedling.

5.1.2 Regeringarna kan också samverka med organisationer och institutioner som har ett nära samarbete med nystartade företag. Bland dessa har revisionskåren en framträdande roll,

även om organisationer som företräder små och medelstora företag samt enmansföretag också kan vara betydelsefulla.

5.1.3 I meddelandet uppmärksammas idén om ett pris för att belöna framgångsrika omstartare. Om ovannämnda organisationer skulle omsätta denna idé i praktiken skulle det nog uppmärksammas av medierna.

5.2 *Insolvensrättens betydelse*

5.2.1 EESK ställer sig förbehållslöst bakom alla synpunkter i meddelandet när det gäller insolvensrätten, med reservation för detaljerna i de lagar som tillkommit på senaste tiden. Dessa synpunkter redovisas i punkt 3.2 ovan och gäller formellt erkännande av hederliga konkurser, tidig skuldavskrivning samt färre regler om restriktioner, utestängning och näringsförbud. Målsättningen på medellång sikt bör vara att ett förfarande inte ska ta längre tid än tolv månader.

5.2.2 EESK anser att det är absolut nödvändigt att alla medlemsstater slutför översynen av sin insolvenslagstiftning så snart det bara är möjligt. Förutom förändringar av lagstiftningen är det mycket viktigt att konkurser kommer upp till behandling i rätten så snart som möjligt. Processen måste vara välorganiserad. Dessa förändringar är själva kärnan i programmet för en andra chans.

5.3 *Aktivt stöd till konkurshotade företag*

5.3.1 Detta är det andra budskapet i kommissionens meddelande. Det är i sig inte en del av omstartsprogrammet. I stället är det ett program som utformats för att undvika konkurs och bevara verksamheten och jobben. Syftet med meddelandet är i detta avseende att motverka konkurser som kan undvikas genom ett system för tidig varning, tillfällig finansiering och rådgivning.

5.3.2 Det enda problemet är att detta program inte är särskilt praktiskt för det stora flertalet små och medelstora företag eftersom det finns få mekanismer för att på ett tidigt stadium identifiera konkurshotade företag bland de tiotusentals små och medelstora företag som finns i varje medlemsstat. Men medlemsstaterna uppmanas ändå att göra det bästa av de möjligheter som finns, t.ex. som i Frankrike använda sig av mervärdesskattemyndigheterna för att få en tidig varning om eventuella betalningsproblem i ett företag. Kommissionen menar att stödåtgärderna bör inriktas på konkursförebyggande insatser, sakkunnig rådgivning och ingripande i rätt tid. Problemen uppstår då företagsledarna inte inser att deras företag är konkurshotade. Medlemsstaternas regeringar kommer att behöva samarbeta med revisorskåren och stödorganisationer för små och medelstora företag för att ta fram aktiva åtgärder som passar deras egen företagskultur.

5.3.3 EESK underskattar inte svårigheterna med att ge ett sådant stöd. Statliga ingripanden för att korrigera marknadskrafterna riskerar att bli kontraproduktiva och undergräva marknadens funktionssätt.

5.3.4 Aktiebolag har den dubbla skyldigheten att lämna in sin redovisning i tid och revisorerna och företagsledningen måste intyga att företaget är livskraftigt, det vill säga kan betala sina skulder. Om sådana bestämmelser infördes för alla företag, särskilt inlämning av redovisning i tid, så skulle det förbättra systemet för tidig varning.

5.3.5 EESK välkomnar starkt denna inriktning på konkurshotade företag eftersom det kan bidra till att bevara och slå vakt om sysselsättningen.

5.4 Aktivt stöd till omstartare

5.4.1 Trots att mellan tolv och sjutton medlemsstater antingen har ändrat eller håller på att ändra sin insolvensrätt, genomförs det praktiskt taget inga åtgärder i någon medlemsstat när det gäller denna del av kommissionens rekommendationer.

5.4.2 Skälet till denna överksamhet är, än en gång, att flera förslag kan förefalla strida mot marknadskrafterna. Det gäller i synnerhet förslagen om att bankerna ska vara mindre försiktiga och att berörda myndigheter bör skapa stödnätverk för omstartare.

5.4.3 Det borde vara möjligt att genomföra de förslag som faller inom ramen för medlemsstaternas regeringars behörighet – offentliga finansieringssystem, tillgång till lån för konkursdrabbade som inte begått brott och offentlig upphandling – utan alltför många problem även innan insolvenslagstiftningen ändras.

5.4.4 Det bör även vara möjligt för dem som arbetar med företagsrådgivning att erbjuda omstartare utbildning i takt med att utbildningsbehoven ökar.

5.5 Övriga förslag från kommissionen

5.5.1 EESK rekommenderar med glädje kommissionens nya webbplats för en andra chans, som återfinns på <http://ec.europa.eu/sme2chance>. Den kommer att bli till stor hjälp för organisationer som är inblandade i att stödja initiativ för att skapa en andra chans-policy i medlemsstaterna.

5.5.2 Vid sitt evenemang för små och medelstora företag under våren 2009 ska kommissionen ta upp omstartare och andra frågor relaterade till att få en andra chans. EESK förväntar sig att detta initiativ ytterligare sporrar till genomförande av de mindre omfattande åtgärderna i programmet för en andra chans.

Bryssel den 29 maj 2008

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS
